

Bensår

Sår nedom knäet som inte läker
på 6 veckor

Huvudorsaker

Sår ovan fotnivå(75%)

Venös 70%

Arteriell 10%

Diabetes 1%

Multifaktor 11%

Övrigt 8%

Fotsår(25%)

Venös 3%

Arteriell 48%

Diabetes 24%

Multifaktor 7%

Övrigt 18%

Prevalens och kostnader

- Sverige 0,1-0,5% (1-2 %) 40.000 /år
- Kostnad 5 milj omläggningar = 1 miljard/år
- Venösa bensår direkta kostnader 666 milj/år (år 2003). Veckokostnad 900 kr per patient.
- England 200.000 har sår någon gång i livet. 2-3 miljarder pund/år direkta kostnader.

Kostnaderna för omläggningsmaterial 2009 var 116 miljoner pund/år varav 26 miljoner pund avsåg enbart silverförband

Venös insufficiens

- Medfödd svaghet kärlväggarna/klaffarna eller avsaknad av klaffar
- Förvärvad skada, trombos
- Ytligt venös insufficiens (40% ytlig/perf)
- Perforantinsufficiens
- Djup insufficiens

Venöst sår

Venös insufficiens

- Damaskregionen: medial, lateral, cirkumferent
- Fibrinbelagda eller granulerade sår.
- Ej svarta nekroser
- Ödem, pigmentering, eksem, lipodermatoskleros, atrophie blanche
- Smärta fyllnadskänsla tyngdkänsla
- Palpabla pulsar

Venös insufficiens

- Pulspalpation
- Ankel/armindex 0,8-0,9 minst
- Duplex doppler
- Kompression
- Kirurgi skum, ligatur, stripping
- Motivation Fear avoidance beliefs

Arteriell insufficiens

- Förträngning av artärer
- Ocklusion av artärer
- Claudicatio intermittens
- Rökning
- Hjärtkärlsjukdom
- Hypertoni
- Lipidrubbingar
- Diabetes

Arteriell insufficiens

Veröst bensår.JPG
(3 MB)

Arteriell insufficiens

- Framsidan underbenen, fottryggar , tår, hälar, vader.
- Djupa markerade sår med svarta nekroser ev blottade senor. Hårlös torr hud .
- Vitnar vid elevation. Reaktiv hyperemi vid sänkning av benet.
- Vilovärk lindras av lågläge.

Arteriell insufficiens

- Pulspalpation
- Ankel/armindex $< 0,9$, vanligen 0,5-0,7
- $< 0,5$ grav ischemi (obs falskt höga värden)
- Duplexdoppler utesluta venös insuff
- Angiografi/ MR
- Kärlikirurgi
- Aldrig kompression utan kärlikirurgens godkännande.
- Lågläge

Blandad insufficiens

- Ofta ödem
- Såret kan se olika ut beroende på grad av arteriell eller venös insuff.
- Ankel/armindex 0,7-0,9
- Duplexdoppler
- Kompression beror på smärtan och inslag av arteriell insuff.

Bensår och infektion

- Alla sår är koloniserade (80-100%)
- Såroddling enbart vid kliniska tecken på infektion
- Antibiotika kan ej läka sår eller ersätta sårrengöring
- Undvik lokal antibiotika pga risk resistens och kontaktallergi

Infektion

- Ytliga sår Staphylokokkus Aureus och Betahemolytiska Streptokocker
- Djupa sår ev anaeroba och G- bakterier (E. coli, pseudomonas, klebsiella)
- Kontakta infektionsläkare vid tolkning av odlingssvar

Vaskulitsår

- Inflammatorisk sjukdom RA
- Infektion t ex Henoch - Schönlein
- Läkemedel t ex Impugan
- Kollagenos SLE, PAN
- Blodsjukdom
- Malignitet

Vaskulit

- Smärtsamma
- Hagelskott purpura utstansade blåsor svarta nekroser
- Ödem ledsvullnad värk/smärta
- Benen, fötterna
- Blödningar tarm, urinvägar

Diagnos

- Biopsi för PAD från färsk hudförändring
- Utredning läkemedel, infektion, kollagenos, RA
- Blodprov SR CRP blodstatus kreatinin leverstatus urinsediment blod i faeces ANA ANCA RA

Vaskulit

- Vila högläge
- Kompression?
- Lokalbehandling försiktigt
- Kortison peroralt
- Immunosuppression

Eksem?Annat?

- Psoriasis
- Eksem
- Lichen ruber Lichen simplex
- Necrobiosis lipoidica
- Hypertension och sår : mkt smärtsamma nekrotiska fram eller baksida av underben
- Blålila kant på såret ev hudbiopsi

Pyoderma gangrænsoum

- Inflammatorisk sjukdom
- Ass ulcerös colit, Mb Crohn, RA, malignitet
- Svart nekros som successivt breder ut sig
- Bikakeliknande **underminerade** kanter ej infekterat trots fibrin
- PAD ej diagnostiskt
- Immunosuppression

Tumörer

- Malignt melanom Röd-blå-svart
- SSSM NM osv
- Basaliom yttlig, nodulär, morfea
- Skivepitelcancer vulstiga sår lättblödande

Skivepitelcancer

Malignant melanom

Malignant melanom

Diabetes

- 20-40 % av kostnader för diabetes beror på fotkomplikationer
- 40-50% av amputationer i nedre extremiteter utförs på diabetespatienter
- 80% av diabetesrelaterade amputationer föregås av fotsår
- Prevalens fotsår vid diabetes (4-10%) 3-8%

Diabetes sår lokalisation

- Tår dig I och V
- Metatarsalben
- Hälsen

Diabetesfotsår

Diabetes

- Neuropati
- Sensorisk känselbortfall
- Motorisk förändrat gångmönster o tryck
- Autonom torra fötter med sprickor

Diabetes

- Angiopati
- Makroangiopati mediaskleros
- Mikroangiopati små kärl angrips

Diabetes

- Ödem
- Osteoartropati frakturer, deformationer, urkalkning Charcotfot slätrtg, ortopedkonsult
- Infektioner Nyttillkommen rodnad, ömhet svullnad och sekretion SR, CRP, LPK
Röntgen Odling i rent sår innan antibiotika
- Osteit synligt ben i såret eller ben vid sondering

Diabetes

- Kontroll blodsocker
- Lipider
- Blodtryck
- Rökstopp
- Fotvård
- Tryckavlastning
- Ödembehandling
hjärtsvikt?infektion?njursvikt?trombos?lågt
albumin?

Eksem? Infektion? Inflammation?

Infekterade sår

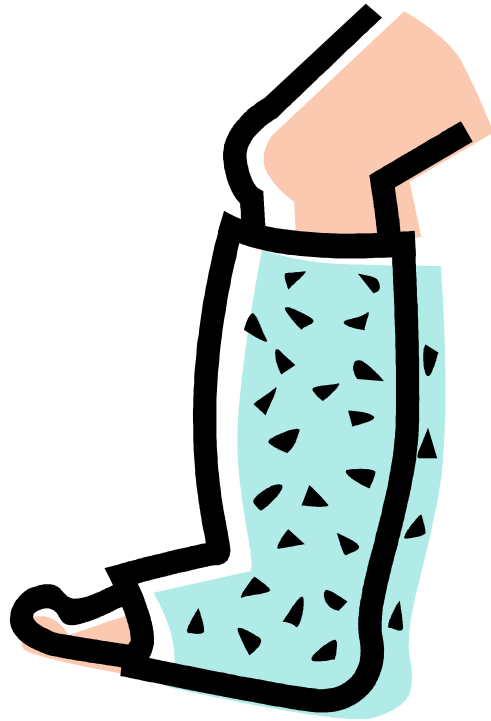
- Betahemolytiska streptokocker Kåvepenin 1g x 3 i 10 dagar alt Dalacin 150 mg x 3 i 10 dagar.
- Stafylokocker Heracillin 750 – 1000 mg x 3 i 10 dagar alt Dalacin 150 mg x 3 i 10 dagar. Vid osteit dubbel dos och lång beh. (6 mån)
Koagulas negativa stafylokocker behandlas ej.
- Pseudomonas Iodosorb
- Enterokocker eller G – vid djup infektion
- Anaerob vid djup infektion/abscess. Flagyl eller Dalacin.

Trycksår

- Decubitus av cubare = ligga
- Sår eller vävnadsskada som uppkommer efter ett högt tryck och/eller ett långvarigt tryck som leder till syre- eller näringsbrist i vävnaden.
- Tid från 1 timma till dagar för utveckling.
- Kostnad 2,5 ggr billigare att förhindra än vårda med trycksår.

Immobilisering

Trycksår

- Var 10:e – 15:e patient på sjukhem/geriatrisk klinik
- 5000 behandlas dagligen för trycksår.
- Långvarig tryckbelastning
- Nedsatt rörelseförmåga
- Nedsatt känsel
- Utskjutande benområden pressas mot underlaget
- Yttre föremål som gips trycks mot vävnaden
- Skjuvning släplyft
- Friktion
- Miljö fukt uttorkning hög temperatur irritation urin avföring

Trycksår

% av samtliga trycksår

- Sängliggande korsben 34%, hälar 26%
- Sittande sittknölar 7%, svansben, fötter
- Sidoläge höfter 13%, anklar 10%

Trycksår

- Allmäntillstånd > 38 grader eller < 36 osv
- Nedsatt fysisk aktivitet/rörelseförmåga
- Hudens tillstånd
- Bristande födointag/vätska
- Kroppskonstitution
- Nedsatt känsel
- Friktion, skjuvning
- Fukt
- Blodtryck

Trycksår

- Modifierad Nortonskala
- Psykiskt status orienterad-okontaktbar
- Fys.aktivitet går-sängliggande
- Rörelseförmåga full-orörig
- Födointag normal-mindre än halv
- Vätskeintag 1l till mindre än $\frac{1}{2}$ l per dag
- Inkontinens
- Allmäntillstånd gott- mkt dåligt

Trycksår

- Grad 1 hel men rodnad hud
- Grad 2 överhudsskada
- Grad 3 fullhudsskada ej genom muskel
- Grad 4 Djup skada till muskel, brosk och ben.

Trycksår

- Profylax
- Sårrengöring
- Avlastning
- Infektion/sårrevision
- Kirurgi graft, lambå
- Nutrition
- Hudskötsel

